
ДО ПИТАННЯ ПЕРІОДИЗАЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ

Віктор Соколов

Національна бібліотека України імені Ярослава
Мудрого
ORCID iD: 0000-0002-0208-1292

Анотація: у статті представлено спробу розробити періодизацію розвитку науково-дослідної роботи бібліотек в Україні. Проаналізовано особливості становлення науково-дослідної роботи на фоні організації та поширення наукової діяльності в провідних книгозбірнях країни. Охарактеризовано основні напрями, сфери та специфіка науково-аналітичної діяльності бібліотек.

Ключові слова: періодизація, науково-дослідна робота бібліотек, наукова діяльність, бібліотекознавчі дослідження, історія бібліотечної справи.

В Україні науково-дослідна робота бібліотек (НДРБ) все частіше стає предметом вивчення фахівців, зокрема систематично стан її розвитку знаходить відображення у аналітичному виданні Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого «Огляд науково-дослідної роботи бібліотек та закладів вищої освіти сфери культури України за ... роки» (з 1976 р. друкується раз на п'ять років, останнє за період 2011–2015 рр., вийшло у 2019 р.) [15; 16]. Аналіз ефективності проведення НДРБ є предметом досліджень цілої низки вітчизняних вчених (праці Т. Гранчак, Л. Любаренко, О. Мастіпан, Г. Солоїденко, А. Соляник та ін.) [3; 4; 9–11; 17; 18]. Особливості проведення соціологічних та маркетингових досліджень було розкрито в публікаціях Т. Богуш, Т. Коваль, Л. Туровської та ін. [2; 6; 7; 20]. Чимало наукових досліджень (у тому числі дисертаційних) було присвячено вивченню стану та розвитку науково-дослідної роботи в окремих книгозбірнях (праці Т. Гранчак, Л. Любаренко, О. Мастіпан, В. Матусевич та ін.) [4; 9; 11; 12]. Аналіз окремих етапів становлення НДРБ в Україні було здійснено в статтях Л. Любаренко, В. Матусевич, Т. Новальської та ін. [9–14]. Втім, аналіз розвитку НДРБ в Україні в цілому та питання її періодизації залишаються ще поза увагою дослідників.

Метою запропонованої статті є дослідження специфіки становлення НДРБ в Україні; вивчення характерних її періодів та етапів формування, основних напрямів поширення та розроблення періодизації розвитку НДРБ в країні.

НДРБ трактується, переважно, як напрям наукових досліджень, які спрямовані на вдосконалення бібліотечного та бібліографічного обслуговування населення, на сприяння зміцненню теоретичної бази бібліотечної справи, примноженню нового знання в галузі бібліотекознавства, бібліографознавства, історії книги та книгознавства, на оптимізацію бібліотечної технології [1, с. 25]. Іноді у визначенні НДРБ акцент ставиться на характеристиці суб'єкта виконання науково-дослідної роботи (НДР), яка тлумачиться як «вивчення та вирішення фундаментальних і прикладних проблем бібліотечної діяльності силами колективів бібліотек, бібліотечно-бібліографічних установ (у т.ч. вищих навчальних та наукових закладів, книжкових палат), професійних громадських об'єднань, товариств і окремих фахівців» [8, с. 693].

Становлення НДРБ в Україні почалося на рубежі XIX– XX ст., коли НДР почала виокремлюватися в спеціальний вид бібліотечної діяльності. До початку XX ст. вона розвивалася, переважно, завдяки особистим науковим дослідженням провідних фахівців бібліотечної справи (Д. Багалія, К. Дерунова, К. Рубинського, С. Сірополка, М. Сумцова, Л. Хавкіної та ін.) та діяльності бібліотечних товариств. На поч. XX ст. характерною рисою дослідницької діяльності в бібліотеках було поглиблене вивчення соціально-психологічних особливостей читачів, зокрема розуміння ними прочитаного у народних бібліотеках, книгозбірнях недільних міських та початкових сільських шкіл. Аналіз звітів міських публічних бібліотек, що були засновані на рубежі XIX–XX ст., засвідчує, що з відкриттям цих установ поступово запроваджувався статистичний метод у бібліотечних дослідженнях, що набув свого поступового розвитку з удосконаленням відповідних аналітичних підходів й методик роботи.

У період 1920-х – перша половина 1930-х рр. розвиток НДРБ характеризується значним поглибленням у вивченні читачів і читання; глибоким аналітичним опрацюванням зібраних емпіричних матеріалів; вдосконаленням методів досліджень, термінологічної системи бібліотекознавства та ін. Значного розвитку набув історичний напрям досліджень. НДРБ у цей період носила комплексний характер з використанням широкого спектру соціологічних, історико-порівняльних, статистичних методів. Зокрема, була розроблена класифікація читацьких груп, над якою поряд із бібліотекознавцями (Ю. Балика, В. Іванушкін, Н. Фрідьєва) працювали науковці інших галузей знань (О. Білецький, Д. Чижевський) [13, с. 146–147]. Проте, з другої половини 1930-х рр. значно посилювався ідеологічний тиск на організацію бібліотечного обслуговування населення. У свідомість бібліотечних працівників наполегливо впроваджувалася думка, що їх головним завданням є політичне просвітництво

населення, перетворення бібліотек у центри, що активно сприяють мобілізації мас на виконання п'ятирічного плану соціалістичного будівництва. Впроваджувалася чітка система державного керівництва бібліотечною справою. Таким чином, вироблені раніше методологічні принципи та пропозиції не мали подальшого впливу на розвиток НДРБ, до того ж, вітчизняне бібліотекознавство та книгознавство зазнали нищівної руйнації у період політичних репресій 1930-х рр. Таким чином, внаслідок репресій, ідеологічного тиску, певних змін у бібліотечній політиці у другій половині 1930-х і до початку 1950-х рр. НДРБ майже припинилася, зокрема не було створено жодної наукової праці, у якій розглядалася б проблема вивчення читачів, окрім поодиноких статей про «читачів-передовиків виробництва», коло читання яких обмежувалося творами класиків марксизму-ленінізму та програмними творами радянських письменників і поетів [14, с. 21]. Лише наприкінці 1950-х рр. дослідження читачів почало відновлюватися. Значною мірою цьому сприяли окремі соціологічні дослідження, що почали здійснюватися в бібліотеках.

Звичайно, подальшому розвитку бібліотечної справи та НДРБ на багато років завадили руйнівні наслідки Другої світової війни. У повоєнний період основна проблематика НДРБ охоплювала питання організації ефективної роботи масових бібліотек, формування їхнього «книжкового ядра», типових каталогів, картотек. Переважно, така робота здійснювалася методичними підрозділами, що створювалися в обласних книгозбірнях. У другій половині 1960-х рр. державні обласні бібліотеки набувають статусу наукових закладів (обласна універсальна наукова бібліотека – ОУНБ). У книгозбірнях розпочалося наукове формування та вивчення книжкових фондів, розвивалася спеціалізована структура бібліотек, зокрема методичні відділи реорганізовано в науково-методичні, набуває нової функції координація науково-методичної та НДР. У бібліотеках різних типів і видів проводились, переважно, соціологічні дослідження, вивчався і розповсюджувався кращий досвід серед книгозбірень, досліджувалися питання бібліотечного обслуговування, технології бібліотечної діяльності, формування бібліотечного фонду тощо. Подальший розвиток НДРБ отримала після наказу Міністерства культури СРСР (1967) «Про організацію науково-дослідної роботи з бібліотекознавства і бібліографії» і створення у структурі провідних бібліотек країни науково-дослідних відділів з бібліотекознавства (на рубежі 1960-1970-х рр. утворюються окремі відділи НДР в обласних, республіканських та інших провідних бібліотеках країни). Таким чином, наприкінці 1960-х рр. були створені сприятливі умови для значного піднесення НДР у бібліотеках різних типів і видів. До того ж, у цей час бібліотекознавство виокремлюється у самостійну галузь науки [17, с. 12].

У другій половині 1960-х – першій половині 1970-х рр. у бібліотеках активно проводилися широкомасштабні соціологічні дослідження, які надавали

різні фактографічні матеріали про коло читання, читацькі інтереси, читацьку активність різних груп користувачів книгозбірень. Разом з тим, регіональні особливості, національні характеристики, їх вплив на вибір друкованих джерел, мовні переваги у читанні залишалися часто за межами загальносоюзних досліджень. У 1970-ті рр. активно відбувається централізація бібліотечного обслуговування населення та перебудова бібліотечної мережі на принципах створення єдиної системи бібліотек усіх видів і типів. У цей час поглиблюється теоретичне вивчення основ НДРБ, працівники провідних публічних бібліотек набувають певних навичок дослідницької роботи та практичного засвоєння умінь у процесі оволодіння науково-дослідними програмами, методиками й процедурами збору інформації. На зазначеному етапі на розвиток НДРБ позитивно вплинула діяльність науково-дослідних відділів ОУНБ як центрів організації проведення наукових досліджень та координації НДРБ. Втім, тематика бібліотекознавчих наукових досліджень, що проводилися централізовано, була часто однаковою для бібліотек різних типів і видів і відрізнялася лише за регіональними особливостями. Переважно, вона була зосереджена на вивченні фондів, різних аспектів читання, характеристиці читацького попиту. В цілому, у результаті проведених досліджень у бібліотеках відбулося посилення координаційних зв'язків щодо комплектування фондів книгозбірень, зокрема була напрацьована певна система створення координаційних планів формування фондів бібліотек-депозитаріїв; рідшими стали випадки дублювання НДР. Важливим чинником розвитку НДРБ було створення у 1973 р. Ради з координації НДР при Міністерстві культури УРСР, яка організовувала обговорення основних напрямів бібліотекознавчих досліджень, забезпечувала впровадження в життя висновків і рекомендацій результатів наукових досліджень, які носили, переважно, комплексний, міжвідомчий характер та здійснювалися за єдиним планом і спільною методикою, яка передбачала обмін отриманими даними між виконавцями.

Демократизація політичного життя суспільства та подальший розвиток «перебудови» країни у другій половині 1980-х рр. вплинули на тематичну спрямованість наукових досліджень, що проводились в бібліотеках. НДРБ на цьому етапі характеризується наближенням наукових досліджень до конкретних завдань, які стояли перед вітчизняними книгозбірнями; вивченням специфіки читацьких інтересів відносно різних жанрів і видів літератури, особливостей національного та інтернаціонального в читанні; визначенням рівня роботи бібліотек з точки зору реалізації їхніх соціальних функцій. Протягом 1980-х рр. набула свого розвитку українська школа соціологічних досліджень у бібліотеках, специфічними ознаками якої була розробка нових стандартів їх проведення. Було визначено принципи соціології читання, зокрема: принцип соціокультурної обумовленості, відносної самостійності національних та регіональних

досліджень; принцип діалогічності відносин між бібліотекою і читацькою аудиторією та ін. Проведені в бібліотеках дослідження розширили знання про українських читачів та специфіку їхніх читацьких інтересів [9, с. 10].

З отриманням незалежності України зміст і організація НДРБ суттєво змінилися. У деяких провідних бібліотеках було відкрито окремі спеціалізовані наукові центри, відділення аспірантури та спеціалізовані ради із захисту дисертацій. Організацію НДР почали формувати у рамках комплексних цільових програм, грантів міжнародних організацій, господарських угод, проектів, контрактів [17, с. 12]. У період розвитку НДРБ у 1991-2021 рр. відбувалося формування наукових шкіл навколо визнаних лідерів бібліотечної галузі та науково-дослідних структур провідних бібліотек; з'явилася значна кількість нових професійних періодичних видань; у декілька разів збільшилася кількість наукових публікацій і кількість захищених дисертацій з бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства у порівнянні з попереднім періодом. Значно зросла наукова активність публічних бібліотек, завдяки чому відбулося широке залучення до НДР бібліотекарів-практиків.

Характерною рисою розвитку НДРБ даного періоду є зменшення ролі центральних бібліотек як організаторів досліджень, спрямованих на збір порівняльних і репрезентативних даних для наукового обґрунтування регіональної та державної бібліотечної політики. При цьому, інтенсивність НДР центральних бібліотек збільшувалася, а тематика урізноманітнювалася, незважаючи на те, що основними темами досліджень залишалися читання і читацькі інтереси.

Отже, у результаті вивчення матеріалів з досліджуваної тематики пропонується виокремлювати такі основні періоди розвитку НДРБ в Україні:

1-й: початковий період (остання третина XIX – початок XX ст.), коли було закладено певну базу для розвитку наукової діяльності в бібліотеках. Цьому періоду було властиве накопичення різних початкових емпіричних фактів, які потребували подальшої систематизації. Зокрема, було закладено основи для формування бібліотекознавства як самостійної науки та забезпечено подальший її розвиток від прикладної до фундаментальної науки, чому значною мірою сприяла НДР в бібліотеках, яка проводилася у даний період, переважно, окремими дослідниками. На поч. XX ст. НДРБ почала набувати форм окремого виду бібліотечної діяльності. Характерною особливістю цього періоду було те, що теоретичні засади бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства розвивалися фахівцями, які розглядали бібліотеку як базу для наукових досліджень.

2-й: організаційно-структурний (1920-ті – середина 1930-х рр.), під час якого сформувалася певна методологія бібліотекознавчих досліджень та були створені окремі науково-дослідні структури (або підрозділи) при провідних

книгозбірнях країни, де поступово виокремлювалися такі напрями наукової діяльності як: вивчення загальних питань бібліотекознавства та бібліотечної справи; дослідження розвитку окремих бібліотечних процесів, історії, сучасного стану бібліотечної справи, діяльності окремих типів і видів бібліотек; аналіз принципів організації бібліотечної справи та бібліотек тощо. Значне місце у НДРБ у даний період займали дослідження стану читання, інтересів та запитів читачів (у вивченні читачів та читання в Україні були сформовані науково обґрунтовані теоретичні та практичні засади та принципи НДР). НДРБ поступово набувала комплексного характеру з використанням широкого спектру соціологічних, історико-порівняльних, статистичних методів. Результати досліджень, переважно, відносно швидко впроваджувалися у практичну діяльність бібліотек.

3-й: період занепаду НДРБ (друга половина 1930-х – кінець 1950-х рр.) характеризується згортанням НДРБ, коли внаслідок репресій 1930-х рр., скасування політики українізації та коренізації, руйнівних наслідків Другої світової війни розвиток НДРБ майже припинився.

4-й: організаційно-розбудовчий період піднесення та активізації НДРБ (початок 1960-х – 1991 рр.) визначається такими етапами, коли: державні обласні бібліотеки набувають статусу наукових закладів (друга пол. 1960-х рр.); методичні відділи реорганізовано в науково-методичні; утворюються окремі відділи НДР в обласних, республіканських та інших провідних бібліотеках країни (на рубежі 1960-1970-х рр.); було організовано спеціальну Раду з координації науково-дослідної роботи (1973) та декілька проблемних комісій при Міністерстві культури України. У зазначений період у книгозбірнях розпочалося наукове формування та вивчення книжкових фондів, активно проводилися соціологічні дослідження, вивчався і розповсюджувався кращий досвід серед бібліотек, досліджувалися питання бібліотечного обслуговування, технології бібліотечної діяльності, формування бібліотечного фонду тощо. У провідних бібліотеках активно розвивалася координаційна функція щодо проведення науково-дослідної та науково-методичної роботи. Дослідження носили часто комплексний, міжвідомчий характер, здійснювалися за єдиним планом і спільною методикою. Даний період визначається теоретичним вивченням основ НДРБ; оволодінням науково-дослідними програмами, методиками й процедурами збирання та аналізу інформації; становленням і розвитком діяльності науково-дослідних відділів в провідних (зокрема, обласних) бібліотеках країни як центрів організації проведення наукових досліджень та координації НДРБ, яка характеризується: наближенням наукових досліджень до конкретних завдань; вивченням специфіки читацьких інтересів, певних особливостей у читанні; визначенням рівня реалізації соціальних функцій бібліотек. Вивчалися також бібліотечні фонди, сучасний літературний процес

тощо. Певний розвиток отримала українська школа соціологічних досліджень у бібліотеках.

5-й: реорганізаційно-модернізаційний період розвитку НДРБ (1991-2021 рр.), що характеризується: організацією наукової роботи у межах комплексних цільових програм, грантів, господарських угод, проектів і контрактів; утворенням при провідних бібліотеках окремих спеціалізованих наукових центрів, відділень аспірантури та спеціалізованих рад із захисту дисертацій; формуванням та подальшим розвитком наукових шкіл; створенням значної кількості нових професійних періодичних видань; інтенсифікацією ведення НДР; розмаїттям наукової тематики. Втім, у зазначений період зменшується роль центральних бібліотек в організації НДРБ; було закрито або реорганізовано відділи НДР та соціологічних служб в деяких бібліотеках регіонів; відбулося послаблення координаційних зв'язків тощо. Однак, рівень підготовки програм та методик їх проведення підвищувався, загальна кількість наукових досліджень збільшувалась. Інтенсивно розвивалися соціологічні дослідження; наукові розвідки, що розкривали питання інформатизації, функціонування електронних бібліотек, каталогізації електронних ресурсів, вивчення незадоволеного читацького попиту. Більш ґрунтовними стали наукові розробки з аналізу та характеристики процесів динаміки формування та збереження бібліотечних фондів; виявлення регіональних особливостей діяльності книгозбірень; вивчення історії бібліотек та бібліотечної справи. НДРБ все більше набувала рис міждисциплінарного характеру (проте, як і раніше, НДРБ мала, переважно, суто прикладний характер).

Найбільш поширеною формою НДРБ протягом останніх двох періодів її розвитку залишаються соціологічні дослідження, які допомагають налагодити зворотний зв'язок з читачами, визначити місце бібліотеки в умовах інформатизації, потреби читачів в бібліотечних послугах та ін. Цей вид досліджень набуває все більшої популярності, так як дає можливість швидко отримати картину стану бібліотечних процесів і явищ, що вивчаються, визначити їх динаміку та тенденції подальшого розвитку. Соціологічні дослідження в ОУНБ України, у міських та районних книгозбірнях, діяльність яких активізувалась з другої пол. 1990-х рр., розкрили та дозволили проаналізувати особливості потреб і запитів читацької аудиторії різних видів і типів бібліотек, мету відвідувань, інформаційні інтереси, уподобання користувачів; виявити проблеми відповідності інформаційних ресурсів книгозбірень запитам читачів, що дозволило передбачати та корегувати певні зміни у функціях бібліотек, визначати стратегію комплектування, розвиток інформаційних ресурсів, організацію нових структурних підрозділів, зміни у технологічних циклах, що сприяють удосконаленню традиційних та пошуку нових форм обслуговування читачів. Накопичений досвід вивчення читачів та його науковий аналіз обумовив

необхідність виокремлення бібліотечного читачезнавства у самостійну наукову дисципліну, що було зумовлено певними традиціями та особливостями розвитку НДР в бібліотеках; суспільною потребою в науковому пізнанні особи користувача та читацької діяльності в цілому; диференціацією бібліотечного читачезнавства на спеціальні дисципліни і дослідні напрями [13, с. 146].

Дослідження питань формування та збереження бібліотечних фондів протягом всіх періодів розвитку бібліотечної справи займали провідне місце в НДРБ. В останній період вони були зумовлені такими офіційними документами як **«Програма збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000-2005 роки»** та **«Концепція державної програми збереження бібліотечних фондів на період до 2020 року»**. Поширеними були також дослідження, що торкалися питань функціонування електронних бібліотек та каталогізації електронних ресурсів. Зокрема, фахівці провідних книгозбірень довгий час розробляли проект створення Національного формату представлення бібліографічних даних УкрМАРК. Позитивним є те, що дослідження бібліотек завершувалися не лише науковими звітами, а й підготовкою окремих видань, зокрема, збірників праць, колективних монографій, бібліографічних та методичних посібників; вдосконаленням картотек та каталогів; створенням віртуальних музеїв і виставок тощо. У період незалежності країни НДРБ все більше набуває рис міждисциплінарного характеру, перетинаючи встановлені кордони між галузями знань, формуючи нові напрями наукових досліджень (наприклад, такі як бібліотечна соціологія, бібліотечна валеологія, бібліотечна етнологія, бібліотечна статистика, бібліотечна політологія та ін.) [17, с. 12]. Триває пошук якісних критеріїв та ознак оцінювання НДРБ. Отже, аналіз звітних матеріалів національних, обласних, провідних відомчих бібліотек України сучасного періоду розвитку НДРБ (1991-2021 рр.) засвідчує, що нині, як і в роки попереднього періоду (початок 1960-х – 1991 рр.), першорядні наукові, публічні, відомчі, вишівські бібліотеки ведуть НДР, яка має, переважно, прикладний характер і спрямована на удосконалення діяльності як окремої бібліотеки, так і бібліотечної справи регіону (області) або мережі установ в цілому [11, с. 15]. В останній період все більше до цієї роботи залучаються, окрім обласних, районні, провідні міські та сільські книгозбірні. Більшість досліджень у бібліотеках можна умовно розподілити за такою проблематикою:

- вивчення ролі та місця бібліотеки в сучасних умовах;
- вдосконалення організації, змісту та форм бібліотечного обслуговування користувачів;
- характеристика інформаційних потреб, інтересів, запитів різних категорій користувачів;
- дослідження формування, збереження, використання та відповідності документних ресурсів бібліотек читацьким запитам;

-
- висвітлення історії бібліотечної справи регіону (області) або окремої бібліотеки;
 - пошуки шляхів впровадження, оптимізації технологічних засобів та інформатизації бібліотечних процесів;
 - з'ясування механізмів і форм підвищення рівня кваліфікації бібліотечних працівників;
 - розкриття питань розвитку бібліотечного менеджменту і маркетингу, економіки бібліотечної діяльності, організації та управління роботою книгозбірень;
 - аналіз механізмів впровадження в бібліотеках інноваційних форм роботи та нових технологій.

Зазначену умовну проблематику досліджень в бібліотеках можна сформулювати за такими основними напрямками:

1-й, – вивчення, аналіз та характеристика соціально-культурних умов і факторів, що впливають на роботу книгозбірні й спонукають до необхідності здійснення певних змін (у т.ч. – дослідження внутрішнього середовища бібліотеки, умов і факторів, що перешкоджають або сприяють розвитку її діяльності);

2-й, – аналіз результатів та ефективності роботи бібліотеки (досить часто розвиток НДРБ починається з вивчення та висвітлення історії становлення певної книгозбірні або характеристики розвитку бібліотечної справи певної місцевості (міста, району, регіону), що нерідко стає окремим напрямом НДР);

3-й, – дослідження інноваційного потенціалу книгозбірні та бібліотечної справи міста, району, регіону та країни в цілому, що дозволяє виявити певні прогресивні досягнення та розробки для запозичень, встановити нові галузеві напрями діяльності та наукових розробок, виявляти перспективних бібліотечних фахівців, шляхи удосконалення професійних зв'язків бібліотеки тощо [5, с. 9–10].

Отже, запропонована періодизація розвитку НДРБ в Україні, певною мірою, відображає весь хід її історичного розвитку, враховує особливості кожного періоду її становлення та пояснює своєрідність її хронологічних меж. В основу періодизації цього розвитку покладено об'єктивні події, що впливають на виокремлення якісно своєрідних періодів та етапів процесу розвинування наукової діяльності в бібліотеках у взаємозв'язку зі становленням бібліотекознавства як невід'ємної складової частини прогресу бібліотечної справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Библиотечное дело: терминологический словарь. – Москва, 1986. – 223 с.
2. Богуш Т. Удосконалення практичної діяльності – основне завдання бібліотечної (прикладної) соціології / Т. Богуш // Бібліотечна планета. – 2010. – № 3. – С. 16–18.
3. Гранчак Т. Науково-дослідна діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек у розвитку національного інформаційного суверенітету / Т. Гранчак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 39–53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_5.
4. Гранчак Т. Науково-дослідний напрям діяльності національних бібліотек як стратегічна складова системи національного інформаційного суверенітету [Електронний ресурс] / Т. Гранчак // Веб-ресурс Центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ СІАЗ НЮБ ФПУ. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1079:naukovo-doslidnij-napryam-diynalnosti-natsionalnikh-bibliotek-yak-strategichna-skladova-sistemi-natsionalnogo-informatsijnogo-suverenitetu&catid=127&Itemid=460.
5. Качанова Е. Ю. Исследовательская деятельность библиотек: назначение, методика, документирование: практ. пособие / Е. Ю. Качанова; М-во культуры Хабаров. края, КГБНУК «Дальневост. гос. науч. б-ка». – Хабаровск: Редакц.-издательский отдел ДВГНБ, 2012. – 71 с.
6. Коваль Т. Маркетингові дослідження – головний чинник оптимізації бібліотечно-інформаційного обслуговування / Т. Коваль // Вісник Львівського ун-ту. Сер. книгозн. бібліот. та інф. технол. – 2012. – Вип. 7. – С. 182–188.
7. Коваль Т. Маркетингові дослідження в бібліотечному середовищі / Т. Коваль // Бібліотечний форум України. – 2008. – №2. – С. 21–27.
8. Лукашов И. В. Научно-исследовательская работа / И. В. Лукашов, И. П. Осипова // Библиотечная энциклопедия. – Москва: Изд-во «Пашков дом», 2007. – С. 693–696.
9. Любаренко Л. Науково-дослідна робота Національної парламентської бібліотеки України (1969–2009): стан і тенденції / Л. Любаренко // Бібліотечна планета. – 2010. – № 1. – С. 9–13.
10. Любаренко Л. Що ми маємо сьогодні... : (деякі проблеми науково-дослідної діяльності бібліотек України) / Л. Любаренко, О. Мастіпан // Соціологічні дослідження в бібліотеках : інформ.-аналіт. бюл. Вип. 33 / НПБ України. – К., 2008. – С. 15–23.

11. Мастіпан О. Підсумки наукової діяльності національних, державних бібліотек та ОУНБ України / О. Мастіпан // Бібліотечна планета. – 2007. – № 2. – С. 15–20.

12. Матусевич В. В. Науково-дослідна комісія бібліотекознавства та бібліографії Всенародної бібліотеки України(1925–1933): основні напрями діяльності: автореф. дис.. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Спеціальність 07.00.08. – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. – Київ. – 1998. – 18 с.

13. Новальська Т. Бібліотечне читачезнавство як складова спеціального бібліотекознавства // Вісник Львівського ун-ту. Сер. Книгознавство, бібліотекознавство та інформ. технології. – 2009. – Вип. 4. – С. 146–152. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlukbit_2009_4_16.

14. Новальська Т. В. Вивчення читача в українському бібліотекознавстві (друга половина XIX – початок XXI століття): автореферат дис.. на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук: спеціальність 07.00.08 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. – Київ, 2007. – 34 с.

15. Огляд науково-дослідної роботи бібліотек та закладів вищої освіти сфери культури України за 2011–2015 роки / [Л. Любаренко та ін. ; наук. ред. Н. Розколупа] ; М-во культури України, Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. – Київ : Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого, 2019. – 295 с.

16. Огляд науково-дослідної роботи в галузі бібліотекознавства, теорії бібліографії та історії книги в Українській РСР за 1971–1975 рр. / М-во культури УРСР, Держ. республік. б-ка УРСР ім. КПРС, Від. н.-д. роботи ; склали: Л. І. Вовченко, А. М. Макарова, В. П. Ткаченко. – Київ, 1976. – 32 с.

17. Солоіденко Г. Науково-дослідницька робота бібліотек: напрями, пріоритети, ефективність / Г. Солоіденко // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 11. – С. 12–17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2011_11_5).

18. Соляник А. Наукові дослідження як чинник розвитку бібліотечних інновацій / А. Соляник // Бібліотечна планета. – 2012. – № 2. – С. 26–28.

19. Соціологічні дослідження в бібліотеках: методика організації та проведення. / Укладач І. Є. Луньова. – Дніпропетровськ: ДООУНБ, 2006. – 97 с.

20. Туровська Л. Маркетингові дослідження у сфері бібліотечного сервісу / Л. Туровська // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2010. – Вип. 28. – С. 18–29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2010_28_2.

ON THE ISSUE OF PERIODIZATION OF THE DEVELOPMENT OF RESEARCH WORK OF LIBRARIES IN UKRAINE

Viktor Sokolov

Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine

Abstract: *The article presents an attempt to develop a periodization of the development of research work of libraries in Ukraine. The peculiarities of the formation of research work against the background of the organization and dissemination of scientific activity in the leading book collections of the country are analyzed. The main directions, spheres and specifics of scientific and analytical activity of libraries are characterized.*

Key words: *periodization, research work of libraries, scientific activity, library research, history of library business.*